

КОНЦЕПТ *ЛЮБОВ* У ФРАНЦУЗЬКІЙ ПАРЕМІОЛОГІЇ

Жалай Василь Якович,

канд. філол. наук, доц.

Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України

У статті розглядається основний зміст концепту *ЛЮБОВ* та досліджується лексична одиниця *amour*, яка є головною у номінації даного концепту та віддзеркаленні його змісту. Зокрема аналізується еволюція семантики цього слова та його участь у пареміях прислівного типу, що стосуються відображення досліджуваного концепту.

Ключові слова: концепт, любов, кохання, паремія, паремійна одиниця прислівного типу.

Стаття, яку ми пропонуємо, є продовженням низки досліджень, спрямованих на вивчення й аналіз головних концептів людського буття та специфіки їх мовного вираження на всіх рівнях [Жалай 2005, 53–60; 2007, 161–170; 2007а, 104–119; 2008, 91–104; 2009, 91–107; 2011, 60–71]. Як видно із заголовку, **об'єктом** цього дослідження має стати концепт *ЛЮБОВ*, а його **предметом** – вивчення лексико-семантичних засобів його вербалізації у французькій мові, у тому числі й паремійних. Відповідно ми тут ставимо за **мету** визначити основний зміст даного концепту як одиниці наукового пізнання, з'ясувати найважливіші лексичні одиниці, які використовуються для номінації цього концепту, проаналізувати еволюцію семантики цих одиниць, а також дослідити ті паремійні одиниці прислівного типу (ПОПТ), до складу яких входять головні концептуальні слова згаданого концепту. **Наукова новизна** дослідження полягатиме в тому, що вперше у вітчизняній та зарубіжній романістиці буде проаналізований концепт *ЛЮБОВ* та його зміст у контексті паремійних одиниць прислівного типу і змалювання відповідних мовно-концептуальних картин.

Концепт *ЛЮБОВ* є виразником однієї із найсуттєвіших сторін людського буття, без якої останнє не існувало б взагалі. Він, а точніше його зміст, стосується явища, яке є одним із сенсів нашого життя і його рушійною силою та завдячуючи якому ми народжуємося, розвиваємося, розквітаємо, творимо, звеличуємося, окрилюємося тощо. **ЛЮБОВ** і **НЕЛЮБОВ** завжди крокують разом і представляють собою, перш за все, елементи **ДОБРА** і **ЗЛА**, що тісно переплелися між собою, перебуваючи у постійній боротьбі, змінюючи своє обличчя, переходячи одне в інше. Поняття *любов* вбирає у себе всю сукупність відповідних ідеалізованих почуттів та пов'язаних з ними дій, вчинків та станів з безмежним розмаїттям їх проявів та нюансів. Ми щиро любимо свою Батьківщину, природу, рідний край, своє оточення, якісь заняття, предмети, своїх батьків, дітей, онуків, родичів, друзів тощо. Представники чоловічої статі палко кохають своїх дівчат, дружин, жінок, красунь, наречених, коханок, "пасій"... Ці розмірковування можна продовжувати до безкінечності, адже **ЛЮБОВ** і **НЕЛЮБОВ** є невичерпним предметом пізнання численних наукових дисциплін, у тому числі й мовознавства. А значить прагнення до вивчення і саме вивчення глибинних проблем, що пов'язуються з цими вічно живими елементами реальності, є і буде **актуальним**, бо тут завжди знайдеться що пізнавати.

Ми ж зупинимося на основних лексико-семантичних, фразеологічних та паремійних засобах вираження концепту **ЛЮБОВ** французькою мовою, розуміючи при цьому, що любов – це, перш за все, почуття (ніжність, симпатія, прив'язаність, захоплення, захват, зацікавленість та ін.), відповідний стан душі, настроїв (піднесення, оптимізм, меланхолія, окрилення та ін.) і фізичний стан людини (бадьорість, сила, здатність гори перевернути тощо). Любов – це також мета людини і певний комплекс дій для досягнення цієї мети, тобто стратегія і тактика завоювання чиєїсь взаємності, симпатії чи прихильності або заволодіння облюбованим предметом. Любов – це і певна реакція, що виражається у конкретних діях та вчинках, у поведінці людини, себто вона представляє психофізіологічний процес зі значним впливом підсвідомого, який дає імпульс для симпатії або антипатії і керує подальшим розвитком стосунків. Любов – це також процес, який має місце у даний час і за певних обставин, це і певний набір характеристик, що допомагають усвідомити, зрозуміти та змалювати її реальну велич, красу, розмаїття тощо.

Інакше кажучи, концепт **ЛЮБОВ**, а саме його зміст, включає в себе на мовному рівні, перш за все, назви цілої гами позитивних почуттів людини до когось або чогось та пов'язаних з цим емоцій (симпатія, приязнь, прив'язаність, прихильність, ніжність, пристрасть, фізичний чи духовний потяг, привабливість, дружелюбність, доброзичливість, хвилювання тощо). По-друге, цей концепт включає цілу низку назв дій та станів, що пов'язані з реалізацією та проявом цих почуттів, а також із їх завоюванням (закохатися, кохати, полюбити, симпатизувати, захопитися, кохатися, залицятися, заприятелювати, подружитися, фліртувати, приваблювати, божеволіти, шаленіти, обожнювати, боротися, добиватися, бути вірним, не зраджувати, заводити роман, досягати успіху, докладати зусиль, шанувати тощо). Потім цей концепт включає також і назви характеристик, оцінок, зв'язків, стосунків та обставин, які є причетними до любові у глобальному розумінні цього слова (глибина, справжність, щирість, сердечність, душевність, серйозність, палкість, відданість, гармонійність, самопожертва, безкорисливість, взаємність, пристрастність, взаєморозуміння, взаємоповага, відвертість, відкритість тощо; небачений, нечуваний, безмежний, божевільний, палаючий, окрилений, захоплений, сліпий, духовний, фізичний, красивий, жадакий, омріяний, земний, небесний тощо). Ось далеко не повний перелік лексичних елементів, які складають мозаїку мовної картини любові. При всій універсальності досліджуваного концепту кожна мова характеризується певним набором своїх власних засобів його віддзеркалення, і французька мова, яку, до речі, часто характеризують як "мову кохання", не є винятком. Тут тісно переплелися елементи загального, специфічного та одиничного, які знаходять своє втілення на всіх мовних рівнях, представляючи безмежне розмаїття мовно-стилістичних засобів свого вираження.

Основним лексичним елементом, що називає концепт **ЛЮБОВ** у французькій мові, є слово *amour*. Останнє походить від латинського *amor* і стало тут вживаним з IX століття. Воно має загальне значення "прихильне чуттєво-вольове ставлення до того, що сприймається або визнається як добре, гарне, прекрасне, чудове, бажане,

жадане, омріяне, здатне задовольнити якусь почуттєву потребу тощо" і при цьому може виступати синонімом **affect, affection, attachement, inclination, passion, pulsion, tendance**. Це означає, що любов у загальних рисах – це і почуття прихильності та симпатії до когось або чогось взагалі, і почуття ніжності та прив'язаності, і зумовлений цими почуттями стан душі, що робить людину схильною до певних позитивних (а іноді й негативних) дій та вчинків, що будить в ній пристрасть і робить її одержимою, що дає імпульс для якихось звершень, направляє її поведінку у певне русло тощо.

Перш за все згадане слово, реалізуючи значення "*прихильне, доброзичливе ставлення Бога до людини і людини до Бога, до ближнього свого, до своєї Батьківщини тощо та людська відданість останнім*", відображає один із основних моментів досліджуваного концепту, будучи синонімом **adoration, charité, dévotion, piété, patriotisme, altruisme, dévouement, fraternité, philanthropie: L'amour de l'homme pour Dieu et L'amour de Dieu pour les hommes; L'amour céleste; L'amour spirituel, **le pur amour; pour l'amour** de Dieu; L'amour de son pays; L'amour de l'humanité; L'amour d'autrui; L'amour du prochain etc.** У цьому випадку концепт L'AMOUR виражає загальнолюдські почуття любові до Бога, божої любові до людства, як до віруючих, так і невіруючих, милосердя, відданості, набожності, патріотизму, обожнювання, любові до ближнього, братерства, самовідданості, безкорисливості, а також гуманності та любові до людства в цілому. Як видно із прикладів, кожен згаданий семантичний елемент цього концепту реалізується у мовленні за допомогою словосполучення зі словом **amour** або ж завдяки наведеним вище його синонімам.

Говорячи про почуття ніжності, відданості, щирості тощо та відповідні стосунки і поведінку у родинному колі, які здебільшого сприймаються як цілком природні, слово **amour** реалізує значення "*почуття прив'язаності та ніжності між членами родини*": **L'amour maternel, paternel, parental, filial, fraternel, sororal; L'amour de la mère, du père pour leurs enfants; L'amour des enfants pour leurs parents etc.** Трохи згодом це значення розширилося до "*почуття прихильності, ніжності та доброзичливості до когось взагалі*": *Elle s'occupe de toi **avec amour** comme d'un enfant chéri; L'amour qu'elle a manifesté à ton égard, c'est **un amour de bienveillance**; Il l'a fait **par amour** de Marie qui éprouvait le même sentiment de sympathie et de tendresse pour lui etc.*

З кінця XII століття слово **amour** починає вживатися у значенні "*Прихильне, пристрасне ставлення одного суб'єкта до якогось іншого, яке базується на статевих інстинктах і має різноманітні прояви на рівні людської поведінки*". Йдеться, перш за все, про фізичну, плотську любов, себто про кохання і абсолютно все, що з ним пов'язане. Зазвичай у цьому випадку згадане значення чітко визначає сам контекст, проте інколи слово **amour** вживається з додатковими лексичними елементами, які прибирають у мовленні ситуації неоднозначності. Це, насамперед, стосується складного слова **amour-passion** та словосполучень **amour physique** і **amour de concupiscence**, які наголошують на пристрастному, фізичному та похитливому менталі кохання.

З XVI століття починає вживатися дієслівний вираз *faire l'amour à qqn*, який спочатку був синонімом *faire la cour* "залицятися", а тепер вживається у значенні "мати статеві стосунки, вступати у статеві стосунки з...", будучи синонімом дієслів *coïter, baiser, coucher*. Цікаво відзначити тут і вирази *éprouver de l'amour pour qqn, ressentir de l'amour pour qqn*, які мають синонімами дієслова *s'amouracher, s'attacher, s'embrasser, s'énamourer, s'enflammer, s'éprendre*. Слід пам'ятати у цьому контексті і про низку виразів зі словом *amour* у згаданому вище значенні: *être affolé, enivré, fou, ivre, transporté d'amour; l'amour me tourne la tête; brûler, frémir, languir, mourir, soupirer d'amour; donner, inspirer de l'amour à qqn; s'abandonner à l'amour; résister à l'amour; parler d'amour; entourer qqn d'amour; éveiller, exciter, faire naître l'amour chez qqn; détruire l'amour chez qqn; l'amour naît, s'accroît, grandit; l'amour dure, subsiste, s'attédie* тощо. З такими ж значеннями реалізуються і фразеологічні вирази, в яких не вживається безпосередньо слово *amour* або його деривати: *n'avoir d'yeux que pour qqn* (= *ne regarder que l'objet de son amour*); *porter qqn dans son cœur* (= *ne penser qu'à l'objet de son amour; aimer ardemment qqn*); *en pincer pour qqn* (= *tomber amoureux de qqn*); *avoir qqn dans le sang* (= *penser constamment au sujet de son amour; aimer qqn d'un amour passionné*); *avoir qqn dans la peau* (= *ne pas pouvoir vivre sans objet de son amour*); *manger des yeux; boire des yeux* (= *l'objet de l'amour plaît tellement qu'on peut lui arracher son regard*) etc.

Важливими для французької мови є вирази, що містять елемент *de l'amour*: *C'est le sentiment de l'amour; Ce sont les passions de l'amour; La beauté de l'amour n'est pas toujours parfaite; Ce sont les misères de l'amour; Charmes, délices, enivrement, illusions, ivresse, joies, élans, épanchements, langage, mystères de l'amour; C'est un joug de l'amour; Ce sont les lacs de l'amour; L'amour représente une sorte de servage, c'est un servage de l'amour; Les traits de l'amour sont innombrables; Quels sont les symptômes de l'amour?* etc. Набули поширення у французькій мові і словосполучення з *d'amour*: *baiser, chant, déclaration, lettre, plaisirs, rêve, serment d'amour; chagrin, peine d'amour; roman, histoire d'amour; cour d'amour; mariage d'amour* etc. У цьому контексті важливо зазначити також і низку усталених виразів, що використовують слово *amour*: *Elle était si laide, c'était vraiment un remède à l'amour; Il avait une gueule d'amour; Il y a l'amour physique et l'amour chaste, il y a aussi l'amour platonique, l'amour hétérosexuel et l'amour homosexuel; L'amour grec et l'amour saphique sont les amours homosexuels; L'amour conjugal est un amour légitime, tandis que le concubinage représente un amour illégitime; Ils ne vivaient que d'amour et d'eau fraîche* etc.

У контексті плотського кохання слово *amour* отримало значення "людські статеві стосунки": *L'amour, c'est le physique, c'est l'attrait charnel; Plaisirs, voluptés, délices de l'amour; Il, elle est porté(e) aux plaisirs de l'amour; Combats, jeux, luttes de l'amour* etc. В продовження цього, досліджуване слово згодом набуло значення "статеві стосунки поза шлюбом": *C'est un enfant de l'amour; C'est l'amour vénal*

(=prostitution); *C'est une marchande d'amour (=prostituée) etc.* З початку XVII століття це слово починає вживатися ще й у значенні "сексуальність у тварин, тічка": *Cette femelle est en amour (=en chaleur); Chienne en amour etc.*

У сучасній французькій мові досліджуване слово вживається також зі значенням "почуття любові однієї людини до іншої; почуття взаємності чи розділеного кохання; стосунки, які витікають з цих почуттів": *L'amour de Pierre pour Anne; L'amour entre deux personnes; L'amour réciproque; L'amour partagé etc.* У даному випадку лише контекст дозволяє уникнути неоднозначності у сприйнятті цих значень, зокрема у визначенні того, де йдеться про почуття, а де говориться про стосунки. Використовуючись із епітетами *délirant, impétueux, insatiable, irrésistible, passionné, violent*, слово *amour* виступає синонімом *ardeur, attachement, feu, fièvre, flamme, folie, idolâtrie, inclination, ivresse, maladie, passion, penchant, sentiment; (fam.) béguin, pépin*. Це слово утворює цілу низку словосполучень, які говорять про якість любові чи кохання: *un fatal amour; un amour angélique, céleste, chaste, discret, idéal, innocent, pieux, platonique, pudique, pur, respectueux, sentimental, séraphique, spirituel; amour chevaleresque, mystique; amour romanesque; un amour raisonnable, tranquille; amour absolu, complet, parfait; un grand, tendre, véritable amour; amour mutuel; amour subit; amour durable, fort, solide, éternel, immortel*. Вирази *un amour coupable, criminel, impur; un amour pervers, contre nature* мають явну негативну оцінку і виступають синонімами *adultère, inceste; débauche, libertinage*.

Реалізуючи значення "стосунки між людьми, які кохають одне одного; любовний зв'язок, інтрижка", досліджуване слово утворило також низку словосполучень *un amour de jeunesse; amour unique; autre, second amour; un amour malheureux, heureux, idyllique; amour éphémère, inconstant, passager*, які мають синонімами *amourette, aventure, badinage, bagatelle, bluette, caprice, coquetterie, fantaisie, fleurette, flirt, galanterie, hussarde (amour à la), intrigue, liaison, passade etc.*

З XII століття слово *amour* має значення "кохана людина": *Tu es mon grand amour; Son premier amour est maintenant très loin*. Згодом значення слова розширилося, і тепер воно позначає ще й "предмет великої пристрасті, захоплення, любові": *Mon pays natal, mon premier amour; Un jeune lis, L'amour de la nature*. Завдяки метонімічному переносу досліджуване слово отримало пізніше значення "річ, яку обожнюють; люб'язна людина; людина, яку обожнюють": *Le jouet est très sympa, ce sera sans doute un amour d'enfant; Elle est adorable, c'est un amour!*

Слід пам'ятати також про значення досліджуваного слова "безкорислива глибока прив'язаність до чогось, до якоїсь цінності": *L'amour du bien, de la justice, de la vérité; avoir l'amour de son métier; faire une chose avec amour, etc.* У сучасній французькій мові це слово використовується ще й у значенні "пристрасне ставлення до того, що приносить задоволення": *L'amour de la nature, de la campagne, de la musique; L'amour du gain, des voyages, du sport* [Pop.: Robert culturel 2006, Т.1, 282-290; Grand Robert 2005–2006, amour; Littré en ligne 2012, amour; Nouveau Littré 2007, 76; Nouveau Petit Robert 1996, 74; Nouveau Petit Robert 2007, 85].

Ми щойно розглянули семантичну еволюцію і сучасний стан лексикографічного пізнання слова **amour**, яке є головною концептуальною лексичною одиницею, що найчастіше називає досліджуваний концепт та віддзеркалює його основний зміст. Обсяг публікації, на жаль, не дозволяє показати у всій повноті основні та другорядні концептуальні слова і вирази, що беруть участь у розкритті змісту концепту **ЛЮБОВ**. Це має стати предметом наступних досліджень. Зокрема слід буде в майбутньому зосередитися на дослідженні семантичної еволюції лексичних дериватів згаданого слова, особливо слова **aimer**, а також їх численних синонімів.

Тепер зупинимося на аналізі ПОПТ, які використовують слово **amour**, щоб розібратися, у якому обсязі та в якій мірі вони причетні до змалювання мовно-концептуальної картини **любові** та окремих її сторін чи епізодів. У рамках дослідження ми проаналізували близько 500 ПО зі словом **amour**, понад 350 паремій зі словом **aimer**, 47 ПОПТ зі словом **amoureux**, 11 паремій зі словом **amant** [Base de données... 2011; La liste complète ... 2009; Les meilleurs proverbes... 2012].

Як бачимо, перше місце тут займають ПОПТ зі словом **amour**. Причому лев'яча частка проаналізованих одиниць із цим словом (більше 80%) присвячується змалюванню різноманітних картин та сценаріїв кохання. Дуже важливе значення тут відіграють паремійні одиниці, що виступають оригінальними та своєрідними дефініціями кохання, де останнє порівнюється з іншими предметами, явищами або ситуаціями оточуючої дійсності: ***L'amour** est un jardin fleuri et le mariage un champ d'orties; **L'amour** c'est être toujours inquiet de celui qu'on aime; **L'amour** est aussi fragile qu'un verre, une fois brisé il peut être collé, mais il y aura toujours des fissures; Si **L'amour** est un crime, je veux être ta victime, si **L'amour** est un pêché, puni moi par un baiser; Si **L'amour** n'est qu'une illusion, alors qu'est-ce que la réalité; La magie du **premier amour** c'est d'ignorer qu'il finira un jour; **L'amour** c'est comme la drogue sauf que la drogue ça fait mourir et que **L'amour** ça fait souffrir; **L'amour** c'est comme la guerre, ça commence toujours par une déclaration; **L'amour** c'est comme le feu, au début il est timide, ensuite il s'enflamme et enfin il s'éteint; **L'amour** c'est comme les montagnes russes, il y a des hauts et des bas; **L'amour** c'est comme le jardinage ça commence par une pelle ça finit par un râteau; **L'amour** c'est comme les orages: ça commence par un coup de foudre et ça se termine par un vent; **L'amour** c'est comme le ski ça laisse des traces; **L'amour** c'est comme un livre grand ouvert le livre se ferme quand le coeur saigne; **L'amour** c'est l'ennui d'être seul, le bonheur d'être deux, la peur d'être à trois* та багато інших. Процитовані приклади яскраво підтверджують той факт, що кохання, як і людське життя, має практично безмежну кількість граней, нюансів, сторін, проявів, характеристик, достоїнств, вад тощо, які кожне по-своєму визначають його, розширюючи до безкінечності лексико-семантичні можливості їх мовної вербалізації. Кохання – це і квітучий сад, це й постійне хвилювання за того, кого кохаєш, це й склянка, яка може розбитися у будь-який момент, і навіть якщо її склеїти, то вона все одно матиме видимі тріщини, це й наркотик, і війна, й американські гірки, і гроза, і велика відкрита книга та безліч іншого.

Значне місце серед цих паремій займають одиниці, у яких підкреслюється сила кохання, яка здатна творити чудеса, а також надзвичайна важливість цього почуття для закоханих: *Absence d'une heure et d'un jour compte pour 10 ans en amour; Amour aveugle raison; Amour donne l'esprit aux femmes et le retire aux hommes; Amour et crainte sont le timon et le fouet du charroi humain; Amour et mort, rien n'est plus fort; Amour vainc tout mon coeur de félon; Amour ôte le deuil; Coeur sans amour, jardin sans fleur; Crainte ou amour fait bien toujours; En amour un beau cheveu est plus fort que quatre boeufs; Feu d'amour et bois vert mettent la maison à l'envers; L'amour chasse jalousie; L'amour embourbe les jeunes et noie les vieux; L'amour est aveugle et rend aveugle; L'amour fait danser les ânes; Les biens viennent, les biens vont, L'amour ne nous quitte jamais; Les yeux parlent de L'amour; Où il n'y a pas d'amour le soleil manque etc.* Тут ми дізнаємося, що розлука надзвичайно болісно і важко переноситься закоханими, бо одна година чи один день відсутності їм видаються роками й десятиліттями. Як свідчать приклади, кохання здатне засліпити розум, воно наділяє жінку розумом і відбирає його у чоловіка, воно, як і смерть, є наймогутнішим явищем у світі. Кохання може подолати найважчий душевний біль (наприклад, біль втрати когось), а для закоханих одна їх волосина має силу, яка може витримати чотирьох волів. Кохання – це сад без квітів і небо без сонця. А це свідчить, що й у даному випадку важко переоцінити роль ПОПТ у змальовуванні картин кохання, зокрема його сили і можливостей.

Цікаво зазначити, що серед паремій про кохання є чимало таких, де це почуття порівнюється з ішими почуттями, ситуаціями чи феноменами: *A table comme en amour, changement donne saveur; Amour fait moult, mais argent fait tout; Amour n'a pas de sagesse, ni colère de conseil; Amour, peines et argent ne peuvent rester secrets; Amour éloigné le meilleur amour, amour rapproché amour relâché; Amour, argent, toux et fumée en secret ne font demeurée; Amour, faim, fumée, toux, argent ne peuvent se cacher longtemps; Argent fait rage et amour mariage; Avec amour plaisir, avec richesse soucis; Beau temps d'hiver, santé de vieux, amour de monsieur rien n'est moins sûr; Celui qui a mal aux dents bien fort le sent, c'est un mal d'amour; Deux choses difficiles à celer; L'amour et la toux ne se peuvent cacher etc.* Приклади показують, що в коханні зміни, як і зміни страв за столом, надають більшого смаку, а в змаганні між коханням і грошима перемагають гроші, оскільки за них можна все купити. З іншого боку, ми дізнаємося, що в коханні часом бракує мудрості та розважливості, а ось гнів не бажає слухати ніяких порад, і це набагато серйозніше. Декілька варіантів одного прислів'я нам проголошують істину, що кохання (як і гроші, кашель, голод, свербіж, труднощі тощо) неможливо приховати від людського спостережливого ока. Інші паремії стверджують, що кохання на відстані найкраще, а кохання поряд – слабке і кволе, що кохання приводить до весілля, а гроші – до скандалів і безумства, що воно приносить задоволення, тоді як багатство приносить зайвий клопіт. Дуже дотепною й оригінальною є паремія про те, що немає на світі нічого більш непевного, ніж гарна погода взимку, добре здоров'я літньої людини та любов чи

кохання вельможного пана. Нарешті, ми дізнаємося, що кохання може спричинити такий гострий душевний біль, який дошкульніший за біль зубний.

Інша група французьких ПОПТ зі словом *amour* присвячена співвідношенню кохання і шлюбу: *Aime ta garce pour L'amour de sa beauté, et ton épouse pour sa vertu ou sa bonté; Celui qui se marie par amour a bonne nuit et mauvais jour; Ceux qui se marient sans amour vivent toujours dans la douleur; Qui s'assemble sans amour se sépare sans douleur; Qui se marie par amour s'en repent bientôt par douleurs; Qui se marie piqué par l'amour propre peut se repentir à loisir; Il vaut mieux voler en amour qu'en mariage; L'amour commence par l'anneau, et finit par le couteau; Le mariage est toujours le tombeau de L'amour; Le mariage est la corde au cou donne à tirer à L'amour qui attache l'homme à la femme; Le mariage d'amour et le repentir sont de la même année etc.* У першому прикладі ми знайомимося з порадою про те, що чоловік має кохати свою коханку за вроду, а дружину – за її чесноти чи доброту. Це значить, що для шлюбу і подружнього життя самого кохання замало. Тут значно важливіші внутрішня краса, душевна доброта та взаєморозуміння, які сприятимуть гармонії почуттів та злагоді між чоловіком та дружиною. Інша паремія стверджує, що той, хто одружується по любові, гарно проводитиме ночі, але вдень йому буде нелегко. Це значить, як і в першому випадку, що кохання – це важливо, але для сімейного життя цього явно недостатньо, оскільки постійно потрібно дбати про забезпечення родини усім необхідним, піклуватися про її добробут тощо. Загалом французькі ПО, які змальовують картини співвідношення між коханням і шлюбом, виглядають дещо песимістично. З одного боку, навіть коли шлюб укладається між людьми, які кохають одне одного, то повсякденні турботи подружнього і суспільного життя поступово вбивають це кохання, і тоді подружжя страждає, бореться з труднощами, шукає компромісів чи компенсацій, знаходить певні рішення і т. д. У кінцевому рахунку подружня пара або приходять до консенсусу, і тоді кохання (можливо, менш бурхливе, а скоріше помірковане) залишається, і тоді його постійно підживлюватимуть взаєморозуміння і спільні життєві інтереси та сімейні цінності, або ж настає повний крах усього, і кохання, і цінностям, і тоді все розпадається і перетворюється, як правило, на ненависть. Про це яскраво свідчать процитовані у прикладах паремії "Одруження – це завжди могила для кохання" та "Кохання починається з обручок, а закінчується бійкою". З іншого боку, одруження без кохання – це безкінечні муки подружнього життя у всіх відношеннях, зате зовсім безболісне розлучення та розставання, якщо вже жити разом немає сил.

Цікавими для нашого дослідження є паремії, що виражають короткочасне, непостійне, а часом і вдаване, несправжнє кохання: *Amour de courtisan, caresse de putain, bien de vilain et foi de femme ne durent guère passé l'an; Amour de courtisan, caresse de putain, bienfait d'avare et promesse de femme ne durent pas plus d'un an; Amour de femme et ris de chien tout ne vaut rien qui ne dit rien; L'amour d'une jeune fille c'est un feu de paille il n'en reste ni charbon ni braise; L'amour qui vient de la poule n'est pas amour de qualité; La petite fleur tourne parfois, L'amour de la jeune fille tourne*

*toujours; **Amour** de putain et vin de flaçon, s'il vaut au matin, le soir n'est plus bon; **Amour** de putain, feu d'étope, peu dure et luit moult; Assauts **d'amour** sont faux et décevables* та багато інших. Як бачимо, у цьому випадку йдеться про негативне ставлення мовної спільноти до кохання, яке купується, є нещирим, корисливим, яке є засобом задоволення певних меркантильних матеріальних чи духовних забаганок тощо. Тут наголошується, що такі явища, як куртизанська любов, ласки путани, добро мерзотника, доброчинність скнари чи обіцянки жінки ніколи ще не були довготривалими. Усе пізнається у порівнянні. У даному випадку сценарії любовних інтрижок, продажного сексу, непостійності кохання та його нещирості подаються французькими ПОПТ шляхом дуже дотепного, іронічного, жартівливого, оригінального, специфічного тощо порівняння з іншими явищами нашої дійсності. Це є безсумнівним підтвердженням того, що паремійний рівень, будучи водночас і дискурсивним, здатний повніше і значно яскравіше, ніж лексичний чи фразеологічний, виражати зміст концептів реальності і лінгвокультурних зокрема, надаючи їм рис художності й самобутності, що притаманна носіям даної мови.

Французькі паремії про кохання не обходять стороною і тему, що стосується всього того, що стоїть на заваді цьому почуттю, приносячи біль, депресію, песимізм, гіркоту і розчарування: ***Amour** de vieux ne dure guère; **Amour** passe, douleur demeure; **Après l'amour**, la faim vient; Ce n'est pas **un amour** qui convient quand la poule fait des avances au coq; Chacun n'a pas ce qu'il chasse, **d'amour**, de court ni de chasse; **De grand amour**, grand deuil et douleur; Faire la cour et **l'amour**, peine et douleur nuit et jour; **Fais l'amour** tant que tu peux, tu pourras plus quand tu seras vieux; **Grande amour** cause grand douleur; Il vaut mieux du pain sec **avec amour** que poulets avec des cris; **L'amour** est une herbe amère; **L'amour** ne fait pas bouillir la marmite; La nuit **l'amour** aussi le vin, ont leur poison et leur venin; Pauvreté tue **amour**; Quand la misère entre par la porte **l'amour** s'esquive par la fenêtre; Quand la panetière est vide **l'amour** dégringole l'escalier; Quand le pain manque à la huche **l'amour** roule le long de l'escalier et quitte le logis; Quand le soupçon entre par la porte **l'amour** s'envole par la fenêtre* та багато інших. Наведені приклади яскраво і переконливо демонструють картини втрати кохання і пов'язані з цим гіркоту та біль, нереальності палкого кохання у похилому віці, несумісності кохання та злиднів, кохання та зради, кохання та ревнощів, кохання та недовіри тощо.

Ще один цікавий момент, на який варто звернути увагу: французькі паремії з лексичним компонентом **amour** іноді беруть участь у змалюванні картин несправжньої, вдаваної любові. Це один із рідкісних випадків, коли досліджуване слово реалізує значення "любов до ближнього", а не кохання. Прикладами таких паремій можуть слугувати наступні: ***Amour** de belle fille et de gendre est comme lessive sans cendre; **Amour** de bru, amour de gendre sont une lessive sans cendre; **Amour** de bru, amour de gendre, c'est une lessive dépourvue de cendre; **Amour** de gendre, lessive sans cendre; **Amour** de gendre, soleil d'hiver; **Amour** de gendre, soleil de décembre; **Amours** de bru et de gendre sont lessives sans cendres; **L'amour** d'un gendre est aussi chaud que*

la cendre etc. Таких прикладів небагато, але вони дуже красномовні. Це варіанти ПО про несправжність любові невісток та зятів до своїх тещ та тестів, свекрух та свекрів і навпаки. Ймовірно, це пов'язано з тим, що тут реалізується швидше концепт "**НЕЛЮБОВ**", а тому має бути дещо іншим набір лексичних елементів, що змальовують картини нелюбові, неприязні, ненависті, недружнього ставлення до ближнього, нетерпимості, антипатії тощо. Ще декілька прикладів свідчать про те, що досліджувана лексична одиниця у складі паремій може також реалізувати значення "любов": *Amour de monsieur, eau dans un panier; Amour de seigneur n'est pas héritage; Amour plus que rigueur gagne le coeur; Beau temps d'hiver, santé de vieillard, amour de monsieur, rien n'est moins sûr; Douce est L'amour de la patrie; L'amour des enfants n'est pas équivalent à l'amour des parents; Le bon craint de pécher pour l'amour de vertu, le méchant d'offenser de peur d'être battu; On aime l'empereur pour l'amour de l'empire; Onques amour et seigneurie ne se tinrent compagnie; Qui perd sa mère, il perd d'amour l'accueil etc.*

Підводячи підсумки проведеного дослідження, хотілося б зауважити, що в наступних студіях, які також будуть присвячені вербалізації концепту **ЛЮБОВ** лексико-семантичними засобами французької мови, ми маємо проаналізувати еволюцію значень та основний зміст інших слів концептуального поля любові, як головних (*aimer, amoureux, amant*), так і всіх їх можливих синонімів. Необхідно буде також дослідити ПОПТ, які виражають концепт **ЛЮБОВ** без участі основних концептуальних слів, серію еротичних паремій, які мають безпосередній стосунок до цього концепту, а також дослідити всі можливі ПО, які змальовують концепт **НЕЛЮБОВ**, оскільки обидва згадані концепти утворюють діалектичну єдність, втілюючи собою дію закону єдності й боротьби протилежностей, а отже не можуть існувати один без одного.

В статье рассматривается основное содержание концепта **ЛЮБОВЬ** во французском языке, а также исследуется лексическая единица *amour*, которая является главной в номинации данного концепта и отражении его содержания. В частности, анализируется эволюция семантики этого слова и его участие в паремиях пословичного типа, которые касаются выражения исследуемого концепта.

Ключевые слова: концепт, любовь, паремия, паремийная единица пословичного типа.

The paper addresses the essence of **LOVE** concept in French. It deals with the basic lexical unit – *amour* – that represents core nomination reflecting the basic traits of the concept under study. Specifically, the article touches upon semantic evolution of this word, and the role it plays as part of proverbial paroemias highlighting the concept of **LOVE**.

Key words: concept, love, affection, paroemia, proverbial paroemiac unit

Література:

1. Жалай В. Я. Антропоцентричні параметри типології французьких паремій (на матеріалі концептосфери "назви людської істоти") / В. Я. Жалай // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи / редкол.: А. Д. Белова (голов. ред.) та ін. – К. : Логос, 2008. – С. 91–104.
2. Жалай В. Я. Концепт "**ДОБРО**" у французьких пареміях (на матеріалі паремійних одиниць прислівного типу) / В. Я. Жалай // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

Серія "Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов". – Харків : ХНУ, 2011. – Вип. 65. – С. 60–71.

3. Жалай В. Я. Концепти "le bonheur" і "le malheur" у французьких пареміях прислівного типу / В. Я. Жалай // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи / редкол.: А. Д. Белова (голов. ред.) та ін. – К. : Логос, 2009. – С. 91–107.

4. Жалай В. Я. Концептуальні аспекти жанрової ідентифікації французьких паремій / В. Я. Жалай // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи / редкол.: А. Д. Белова (голов. ред.) та ін. – К. : Логос, 2007. – С. 104–119.

5. Жалай В. Я. Пареміологія і лінгвістика: структурно-граматичний та лексико-семантичний аспекти (на приклади французьких паремій-спостережень за природою) / В. Я. Жалай // Мова і культура (Науковий щорічний журнал). – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2007. – Вип. 9. – Т. 5 (93). Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії. – С. 161–170.

6. Жалай В. Я. Французькі прислів'я та приказки і їх українські відповідники та переклади / В. Я. Жалай // Мова і культура (Науковий щорічний журнал). – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – Вип. 9. – Т. 4. Міжкультурна комунікація. – С. 53–60.

7. Base de données des proverbes français du Ministère français de la culture [Electronic source]. – Access mode: <http://www.culture.gouv.fr/documentation/proverbe/pres.htm>.

8. Dictionnaire culturel en langue française / sous la direction de Alain Rey ; direction éditoriale Danièle Morvan. – Paris : Dictionnaires le Robert, 2006. – Tome I – A – Détisser. – 2355, XXXIYp.

9. Dictionnaire de français "Littré" en ligne [Electronic source]. – Access mode: <http://litre.reverso.net/dictionnaire-francais>.

10. La liste complète des proverbes français // Recueil de proverbes français [Electronic source]. – Access mode: http://fr.wikipedia.org/wiki/La_liste_complète_des_proverbes_français.

11. Le Grand Robert de la langue française. Windows TM – Le Robert/Seger. 2005/2006.

12. Le Nouveau Littré. Le dictionnaire de référence de la langue française / direction générale: C. Blum, professeur à la Sorbonne. Direction éditoriale et coordination: C. Moulart-Fremaux. – Nouvelle édition. – Edition augmentée et mise en jour. – Paris : Editions Garnier, 2007. – 2035 p.

13. Le Nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. – Nouvelle édition du Petit Robert de P. Robert. – Texte remanié et amplifié sous la direction de J. Rey-Debove et A. Rey. – Paris : Dictionnaires Le Robert, 1996. – 2566 p.

14. Le Nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française 2008 / Texte remanié et amplifié sous la direction de Rey-Debove J. et Rey A. – Paris : Dictionnaires Le Robert – Segar, 2007. – 2838 p.

15. Les meilleurs proverbes d'amour [Electronic source]. – Access mode: <http://proverbes-damour.blogspot.com>.